

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

"Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veki!"

Nar. pesem.

St. 22.

V Celovcu v saboto 17. marca 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

Govor poslanca Hermana.

II.

Gospoda moja! zoper septemberski razglas se je kazal zunaj in znotraj zbornice dvom in strah, kar se pa meni zdi prenapeto in se je težko tudi zares tako v dnu serca mislilo.

Jaz sem preverjen, da se je veliko takega, kar osebe zadeva, vmes vteplot. Zagrizli so se preveč v pokopano sistemo ter jih je sram zdaj obstati svojo pomoto.

Gledé na to si lahko mislimo in spoznamo, odkod da ves ta hrup, ki ga je centralistično časninstvo zagnalo zoper septemberski razglas. Zatorej vsega tega hrupa tudi za zlo ne jemljemo in ga pregledamo. Težko pa jim bode opravičiti se, ako se navidezna pravica tožiti tako suče, da se imenovani razglas sklicuje, kakor da bi se ž njim bila začela reakcija in konec vzela vsa ustavnost; ako se vsa djanja sedanje vlade z vedno nezaupnostjo sumijo in tehtajo; ako se naenkrat vse černo vidi in po svetu trobi, da je Avstrija zgubljena; ako se „mot d'ordre“ — povelje — k uporji daje in tako težave množijo in pota k spravi prekrizujejo.

Pač sem čutil veliko meržnjo do prejšnje sisteme, kar sem tudi tukaj očitno povedal. Rad in z veseljem zdaj pripoznavam, da se je po najnovejših prikazkih moje serce poleglo in da imam upanje, da se bode Avstrija iz te zadrege rešila in še večja postala.

Septemberski manifest je zaklical „stoj“ tisti ustavi, ki je bila le na videz, napačni liberalizem in samovolja. Da pa to dokažem, moram enmalo dalje nazaj seči.

Ko se je po dogodbah na Laškem absolutizem spodbil, izdala se je diploma od 20. oktobra l. 1860, po kateri se zamorejo narodi postavodaje in uprave udeleževati in ki je z ozirom na historično-federativni značaj Avstrije izrekla avtonomijo ali samostojnost vsake dežele na podlagi historičnih naprav, kar in kolikor se to z državno enoto vjema.

Točka 1. in 2. oktoberske diplome odločujete državne zadeve in da jih bode širji državni zbor obravnaval, točka 3. pa deželne zadeve (tu stoji: „V smislu njihovih deželnih redov, ne pa teh, ki jih bode Nj. veličanstvo dalo“) in izjemno oži državni zbor za dežele takraj Litave.

Po oktoberski diplomji so deželni zbori pravilo, oži državni zbor pa izjema, oni so glavna, bistvena, širji državni zbor pa le mala ali postranska reč, ker se našteva, s čim da bo imel posla.

Avstrijsko javno (državno) pravo se opira na starodavne pravice kraljestev in dežel; tudi historično-politične osebnosti bistvene svoje pravice samoodsebnega delovanja, — kar naj so jim tudi časi nanegli kar radi — nikdar nikoli niso mogle zgubiti; zatorej oktoberska diploma gledé na to, da so se kraljestva in dežele k postavodajstvu poklicale, nič drugega ni storila, kakor to, da je starodavne pravice dežel zopet v veljavo vpeljala in vse v poprejšnje stanje postavila (restitutio in integrum); vlada pa ni imela

nič drugega storiti, kakor da je poklicala deželne zборе, ki so bili pred l. 48, da bi bili svoja prava spet v posest vzeli in s krono sklepali sedanjim časom primerne in potrebne postave in druge naprave. Morda bi bila vlada tudi mogla oglašiti začasni volilni red in na podlogi tega volilnega reda sklicati deželne zборе; in ti zbori naj potem pa to pozakonijo, kar je storila oktoberska diploma.

Oži državni zbor, ki se po oktoberski diplomji izjemno dopušča, je nova do zdaj avstrijskim narodom popolnoma neznana, v samoupravo globoko segajoča naprava, ki je tudi krona ni mogla enostransko ustanoviti. —

Državne zadeve (točka II. dipl.) upravljala je do zdaj, vsaj v zahodnjem delu države, vlada absolutno t. j. samooblastno. Ker pa je krona narode poklicala, naj se postavodajstva tudi gledé teh zadev udeležujejo, poklonila jim je deloma s tem dar, narodom pa je bilo na voljo puščeno ta dar sprejeti in s krono se pogoditi o načinu, kako da se hočejo udeleževati.

Prav bi se bilo torej storilo, ako bi se bila oktoberska diploma kot vladin nasvet predložila v stare pravice postavljenim deželnim zborom, naj prevdarjajo in sklepajo zastran tega, kar oktoberska diploma zastran ožega in širjega državnega zbora odloča. —

Tako naj bi se bili narodi s krono svobodno pogodili in tako ustavno pohoštvo od spodaj gori sezidali.

Namesto tega pa so v skrivni pisarnici enostransko državno in deželno zastopstvo izdelali in nas ž njim prehvapili. To zastopstvo pa se ni menilo za veljavna državna prava, in je ustanovilo zlasti oži državni zbor kot stalno napravo, tudi mu oblast dalo, razsojevati deželne zadeve, ki se morejo le v deželi prav in primerno rešiti; ukončalo skorej je samoupravo posameznih kraljestev in dežel in djalo deželne zборе ob vso veljavo, da so bili kakor nekdanji tako imenovani „postulatni“ deželni zbori (o h o! o h o!) K temu je še to zastopstvo tudi napravilo nič manj ko pravični volilni red, ki je bil nemškemu življu na korist izdelan, in je tako slovenske narode kar zelo žalilo in poškovalo (o h o! o h o!). Birokratiški centralizem se je združil s parlamentaričnim in tako slovesno vpeljala nova sistema, po kateri bi se bila vničevala samouprava, stajljali pa in mečili narodi avstrijski.

Državni zbor pa se je, namestu da bi bil vlado silil, naj nastopi drugo pot, ž njo zedinil — tako pa tudi ni mogel v svobodnih, gospodarstvenih in državnopravnih zadevah nikamor naprej. Da je sebe in svojo sistemo na nogah obderžal, prisiljen je bil centralizem ne le posluževati se vsch absolutističnih pripomočkov in priprav, ampak jih še celo ostrejši rabiti in pomnoževati. Ker tedaj ni bilo poštenja v notranjih nagibih, ostalo je kar jalovo vse delovanje državnega zbora. Naša napčna politika in nedogotovljeno državno pravo pripravilo nam je te nesreče, v katerih zdihujemo, in je vzrok, da v javnem življenju vse na vsako stran zastaja.

Tu pa je prišel septemberski manifest, ki je kakor svitla bakla razsvetlil tmino, da se

vidijo napake in ovire, in kaže prostor, kjer bi se dala dobra in stanovitna ustava napraviti. Ni tedaj čuda, da je ta dan septemberskega manifesta sveti dan večini avstrijskih narodov (smeh in nepokoj na levici!). Zares, Slovani želijo Avstriji srečne prevredbe in je morajo tudi želeti, ker bi záse v majhnih skupinah ne mogli obstati, — dolžnost Avstrije pa je zagotoviti jim vse, da morejo kot ljudje dostojno živeti.

Govori se, da so narodi februarno ustavo radostno sprejeli. Ali zdaj je truda vredno preiskovati, kako in od katerih je bila sprejeta.

Komaj se je februarni patent dobro razglasil, volili so se nekaj dni potem že volivci, nekaj dni pozneje poslanci v deželne zборе in koj potem iz teh v državni zbor. Že ta naglica je bila kaj čudna in je gotovo vsacega previdnega osupnila. Kdo se pa tudi, gospoda moja, ne spominja, kakšnih pripomočkov je bilo potreba, da bi se bila še bolj podvivala? Komú niso znani vsi mali in veliki pripomočki, katerih so se posluževali, da bi se bil državni zbor spopolnil? Kdo ne ve, da med tem, ko so nektere pri enih durih v zbornice spravili, so drugi pri drugih iz nje bežali? Kdo ne ve, da se je v boju zoper to sistemo 50 let kazni prestalo? Februarno ustavo so sprejeli le listi, katerim je bila v prid!

Gospoda moja! tudi jaz sem zoper vsako oktrojiranje, in ravno zavolj tega tudi zoper februarni patent. Septemberski manifest pa ni žalil (pravne) oblike; ta je bila le tedaj žaljena, ko se je februarni patent oklical.

Pravijo nam sicer, da je ta ustava pomanjkljiva, pa da se dá popraviti, toda le po državnem zastopništvu samem; ali kako? Širjega državnega zbora ni še skupaj, oži pa nima za to pravice! Veli se tedaj: Niti oži niti širji državni zbor je nima, ampak le ta, ki je. Tedaj pa tudi priznavam, da jaz te zmišljave ne umém. Državni zbor, kakor je, ali prav za prav, kakor je bil, ni (v državnopravnem smislu) nič (smeh in nasprotstvo!); če se pa deržimo ožega državnega zbora, odobravamo s tem tisto teorijo za stalno in veljavno, po kateri so zgubile svoje pravice vse tiste dežele, ki nimajo zastopnikov v zboru. Moja gospoda! Njeg. veličanstvo nam pride z zaupanjem naproti in zahteva zaupanje, zrelo previdnost in darežljivost, adresa pa, ki jo zdaj vi predlagate, je nezaupnica (o h o! n e p o k o j.) — Tu pa je g. pervosednik govornika opomnil, naj se posluži druge spodobnejše besede — g. Herman se vsede in noče dalje govoriti.

Avstrijsko cesarstvo.

Centralisti na Dunaju pa avtonomisti v Gradcu — to so — par nobile fratrum ali veljaki, kakor si sami pravijo, da nikoli in nikjer tacih! Pervi izmed teh jo vdelujejo le bolj po naših severnih slovanskih bratih, drugi pa po nas Slovencih. Da bi jih kdo za svet vprašal in varstva prosil, naj bi bili le velikodušni, ali nič tega! Tako nam zdaj razkazujejo dobroto svobodne politike, terdè na vrat na nos, da je narodna (po-

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Ciril in Metod; — tiskarnica: — posiljena delavšnica; hranilnica; tolmači.) 15. t. m. so tukajšni slovenski bogoslovci kaj lepo obhajali spomin sv. slovanskih apostolov Cirila in Metoda. Zjutraj je bila sv. meša, pri kateri so peli bogoslovski pevci — Nemci in Slovenci — slovenske pesmi. To je prav po bratovsko, da v semenišču ni razločka med Nemcem in Slovincem, vse veže in objema pas bratovske ljubezni. To je sad keršanske vere! Ako bi bilo tudi zunaj bogoslovskih semenišč več keršanske vere in keršanskega duha, bilo bi tudi med narodi več ljubezni, pravičnosti in edinosti! — Popoldne ob dveh pa je bila domača „beseda“ po tem le načertu: „Naj čuje zemlja in nebo. Pesem. Pozdrav in nagovor. Savica. Noč na nebu. Pesem. Slepi berač. Govor. Ali smem Slovence biti? Igra. Ne vdajmo se. Pesem. Sv. Metod pred kraljem Borisom. Tam za goro. Pesem. O življenju g. Klobleharja. Govor. Ilirija oživljena. Igra. Naprej zastava Slave. Pesem.“ Pričujoči so bili preč. g. stolni korar Raspotnik, semeniško vodstvo, in nekteri znani slovenski rodoljubi. Cela veselica je bila kaj okusno osnovana, in vse: petje, govori, igre, vse je šlo kaj urno izpod rok. Tako je prav — slava vam, verli gospodje! —

✓ Predsednik slov. čitavnice je prosil za pravico, naj si napravi novo tiskarnico; pa spodbilo se mu je — češ! da ni dosti izomikan in da ni treba nove tiskarnice. Pa nam se dozdeva, da zajec v drugem germu tiči: g. Rosbacher je pervosednik čitavničin, za njim stoji tista presneta čitavnica! Oh ti krotka in pohlevna duša ti — ti mila čitavnica, tebe se boji naša gospoda! O kaj še — ne tebe, ampak slovenščine se boji! Čuj zemlja in nebo, kaj je gotova resnica. Napravljja se pri nas posiljena delavšnica in izpisala se je nova služba učenika in oskerbnika te hiše. Mislil je nek prosivec v svoji prošnji tudi to omeniti, da zna slovenski, pa čuj, čuj zemlja in nebo! — svetovano mu je bilo, da tega Bog obvari, naj o tem molči, kaj ti to bi mu moglo škodovati! Delavšnica bo sčasoma deželna naprava, torej tudi za slovenske ljudi, katerih je v deželi 118.000! Sicer drugod povsod velja pregovor: „kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“, v Celovcu pa je narobe, — menj ko znaš, bolje za te! — Taki

ljudje tudi potem oblastnijam sporočajo, ali je treba nove tiskarnice; to se ve, da ne; kajti že vohajo tu strašni panslavizem! — Naša hranilnica je 12. t. m. sklenila, da bode dajala od vloženih denarjev tudi 5 gld. od sto, pa bode tudi tirjala od izposojenih denarjev 6 gld. od sto. Naša hranilnica je bogata; torej bi bila še bolje za ubogo ljudstvo storila, ako bi izposojevala svoj denar za 5 1/2 % . Ta naredba stopi 1. julija t. l. v življenje! — Od tolmačev pri deželni sodnji pa povemo prihodnjič spet kaj lepega in novega; gg. ministri ukazujejo, uradniki pa delajo po svoji volji, — gospodje sodniki se nočejo slovenski učiti, ubogo, že tako preobloženo ljudstvo pa naj plačuje tolmače! To za danes

S Pogorja. (Neka pojasnila — čemu bi molčali?) — Dragi nam „Slovenec“! težko bodeš pričakoval, da se tudi po visokem Pogorju oživlja narodna zavest, in da se celo Pogorci z narodno politiko pečajo. — Ali samo to je obžalovati, da jej birokratični terorizem tudi tukaj, kakor povsod, korenine spodjeda, da se do lepega razevitati ne zamore.

Kakor je znano, je deželni poglavar štajerski g. bar. Mescéry v svojem odgovoru na Razlagovo interpelacijo poseben omenjal Marnbreški okrog, kateri je — po njegovi prepričbi — leta 1861 enoglasno prosil za nemški učbeni jezik v ljudskih učilnicah. Nam toliko prijazna graška „Tagespošta“ je v svojem 127. listu imenovane leta priobčila ovo prošnjo ter povedala slovenskemu svetu: da je vseh 32 katastralnih občin Marnbreškega okroga prosilo nemškega jezika v ljudskih šolah?! Med njimi so se imenovale tudi Pernice, št. Jernej, št. Primaz, št. Anton i. t. d., ktere duhovnije pa še ustanovljenih učilnic imele niso in jih še dozdej nimajo, marveč le sami duhovniki s prostega nagiba po dva ali trikrat v tednu mladino v čitanju in verozakonu podučujejo. Vendar so tudi imenovane duhovnije prosile nemškega jezika v ljudskih šolah, — katerih še nimajo!?

Tukaj bi bilo pač potreba zaklicati: Hört! Hört! (čujte! čujte!) Kdo je ovo prošnjo naredil? Okrajni predstojnik je srenjske predstojnike tako dolgo navijal, dokler da so mu ovo prošnjo podpisali! In na podlagi enakih prošenj in uradnih dopisov deželni poglavar naznanja, da imajo Slovenci vsega, česar potrebujejo, — da, še več! Ali ni to čudno!

Besednik.

Govor

g. dra. Ladislava Riegera

v českem zboru

o ravnopravnosti českega in nemškega jezika na praškem vseučilišču.

Ko sem razlagal one dni svoj predlog, naj se na praškem vseučilišču izpelje ravnopravnost, nisem se nadjal, da bodem ž njim naletel na tolikšen upor, kakor ga danes od leve strani vidim. Da se je moj predlog tako rekoč enoglasno dotičnemu odboru izročil, to mi je bilo znamenje, da v vsej zbornici vlada pomirljivi duh, ki hoče enako pravičen biti do obeh narodnosti in privoščiti obema to, kar je za njun obstanek, za dušno in telesno blagostanje neobhodno potreba. Ali, česar se nisem nikdar nadjal, ukončal mi je, da tako rečem, merzel veter vse upanje, in z žalostjo zapazujem, kako se zoper moj predlog, ki diše največjo pravičnost in najčistejšo človekoljubnost, nanašajo razlogi, ki jih po vestnem in natančnem premišljevanju ne morem za točne in veljavne spoznati. Pervi in najčudnejši ugovor je ta, da se bode nemškemu narodu krivica godila, ako se moj predlog poterd.

To ni res! Nemškemu narodu naj ostane vse, kar že ima, kar je njegovo; naj si ohrani tudi zanaprej vse pripomočke izobraževanja in omike. Jaz ne želim nič drugega, kakor da se českomu narodu dá to, kar nemški vživa v obilnosti že toliko in toliko let. A da se bode zraven nemškega profesorja v stranski sobi učilo tudi česki, v tem, za Boga, ne vidim jaz za Nemce nobene krivice. Ali bi morda nemška veda zgubila svojo moč in lepoto, ako se bi zraven nje razcvitala tudi česka? Sledi li iz tega, da, če bomo mi duhu svojemu potrebno hrano dajali, bode zarad tega nemški duh stradal? Taka umovanja mi nikakor ne gredó v glavo!

Kriči se nam iz protivne strani, da je praško vseučilišče nemško. Moja gospoda! Vsak bo o tem drugači sodil, kdor se spominja, kako se je ustanovilo ono vseučilišče; kdor prevdarja, da je oča domovine, Karol IV., rekel v svoji ustanovivni buli (pismu): „Posebna skerb nam je, da se ova naša dežela oskerbi in okinča z velikim brojem učenih mož, da ne bodo zvesti stanovniki tega kraljestva, ki hrepené po lepih umetnostih, beračili tuje milošnje, nego da dobivajo dušno hrano v svojej domovini.“

Prevzvišenemu utemeljitelju bilo je posebno na sercu blagostanje česke, a brez sumnje potem gotovo tudi še ono za tuje narode. Kakor drugod bilo je s početka tudi praško vseučilišče razdeljeno na na-

rode; ogerski, poljski, nemški in česki, in ker je jasno kot solnce, da biva pod česko krono velika večina Slovanov, in ker je česki narod povsod slovanski — a tudi tedaj je bil — moremo po tem a priori reči, da se praško vseučilišče, kakor je bilo s pervega začetka, prej more imenovati slovansko nego nemško. Od one dobe pa do danes ni se premenil značaj vseučilišča. Sicer pa takrat res ni bilo jezičnih preprirov, ker je bil učni jezik latinski, kakor povsod drugod, ter je tako vsem narodom dajal enako pravico. Pa še tedaj, ko se je za cesarja Ferdinanda II., ki ni posebne ljubezni do Česke kazal, prevredovalo vseučilišče ni ga imel nihče za nemško ali da bi mu bil hotel kdo značaj premeniti in ustanovivna pisma pisana so latinski in česki, nikakor pa nemški. Se le za cesarja Jožefa II. prestrojilo se je praško vseučilišče v nemško, pa ravno tedaj je tudi nehalo biti universalno in postalo je enostransko. Mi pa hočemo, da postane zopet universalno, kakor je o njem mislil tudi njegov prevzvišeni ustanovnik Karol IV., in da zopet enakomerno služi vsem sinovom ove domovine. Veli se, da je znanost nemška; ali veli se tudi, da je znanost moč — tedaj je tudi moč nemška, če je znanost nemška!

Mi pa hočemo ravno to gospostvo enih nad drugimi zrušiti, to gospostvo, ktero izvira iz izključivega prava, ki ga ima en narod na izobraževanje. Kedar se obadva

Da rečeno še bolj razjasnimo, naj priob-
čim sledečo prigodbo:

Pretečeni mesec je srenjski predstojnik sv. Antona okrajnemu uradu Marnbreškemu predložil prošnjo, naj se mu uradni dopisi pošiljajo v slovenskem jeziku, ker niti on niti srenjčani sploh umejo nemščine razun enega samega.

Kdo bi si pač mislil, da bode ta pravična prošnja napravila toliko burjo? Kajti okrajni predstojnik se togoti, repenči ter proti srenjskemu predstojniku také muhe iz glave izbiti — in mu druga pota pokazati. . . . Svojo togoto pa s tem opravičuje, rekoč: Jaz za eno samo srenjo ne bom posebne klobase pekel (sic?!), jaz si za eno srenjo ne bom slovenskih uradnikov preskerbljeval. (Se radi jih bote, gospod! Vr.), sam pa slovenski uradniki ne morem. Hört! Hört! Deželni poglavar pa v svojem odgovoru terdi, da so vsi uradniki po Slovenskem zmožni slovenskega jezika v pisavi in govoru. — Kako se pa sklada ta prigodek s tem, kar je on terdil? Prisiljene prošnje deželna poglavarija ve in pozna, take nepostavne obnaše pa ne!!! Skoda, da ne zboruje več deželni zbor! Gotovi bi bil ta prigodek za naša domorodna poslanca lepa priložnost, deželno vlado spet pobarati, kaj neki o takih prikaznih misli.

Čuje se, da imenovanemu srenjskemu predstojniku srce že upada, — hudi naskoki okrajnega predstojnika so ga užugali. Radovedni smo, kako da se bode ta vihar vlegel. Pomilovanja vredno je le to, da, ako imenovanega srenjskega predstojnika pod koš spravijo, bodo se tudi drugi srenjski predstojniki splašili, kateri so namenjeni, z enakimi prošnjami oglasiti se. Mislim pa, da ne bi bilo pametno umekniti se in jenjati.

Končno naj še omenjam nekega porednega obnašanja tukajšnjih uradnikov: Kakor hitro da se kdo za narodne pravice potegne, ti gospodje že sumijo in dolžijo duhovščino zločinstva! Še celo prederznejo se očitno jo psovati! To je menda tudi sad nemške kulture ali kaj?! Pa tolažimo se, kajti svet se obrača, zvernili bode goro in pravični bo sedel zgoraj, krivičnik pa tičal pod njo.

Mozirje dne. 10. marca. M. — (Vaš dopisovalec. Kupčija. Slabi časi. Nesreča.) Ne vem sicer, zakaj da se vaš redni dopisovalec iz našega trga že tako dolgo časa kar nič ni oglasil; ali je zabit vso svojo ljubezen do tebe, dragi

naroda v omiki zenačita, onda še le bota oba enaka in silna.

Očita se nam, da nimamo kujiževnosti. Gospoda moja! kedar so Nemci začeli državne nauke nemški učiti, niso imeli tudi oni nikakoršne kujiževnosti, a profesorji so bili prisiljeni, da si narejajo sami kujiževnost. Znanosti in njeni absolutni vrednosti pripisuje se jako velika važnost; ali, moja gospoda, znanost ni lastina enega edinega naroda, temveč ona je vkupno blago celega človečanstva ona je postala z zedinjenimi močmi vseh narodov, ki so delali in delajo zgodovino človečanstva.

Prišla pa je ona od izhoda do zahoda, in od ontod vrnila se je zopet v izhod. Od romanskih narodov prejeli so jo Nemci, in od teh zopet Slovani. Tako so vam tekli zgodovinski dogodki. Naravno pa je, da so oni narodi, ki so prvi serkali znanost iz pervega izvira, bolje napredovali od onih, kateri so jo še le potem zamogli živjati. To pa tudi ni za napredovavni narod nikakoršen razlog, prezirati druge, ki si z enako marljivostjo prizadevajo, da bi jo dosegli. Ravno tako bi moral tudi Azijanec prezirati Evropejca, ker tu solnce pozneje izhaja, kakor pa v Aziji (Pravo.)

(Konec pride.)

„Slovenec“ v preteklem pustu zaplesal, ali jo je pa na drugo pot vkrenil; zadosti, utihnil je, — tedaj ti hočem zdaj jaz, kolikor mi je mogoče, njega namestovati. Naš kraj, kateri zavoljo svoje lepe lege in rodovitnosti zemlje celó po daljnih krajih slovi, peča se še posebno, kakor bode tudi tebi, dragi čitalec, znano, z drevarstvom. Gošče, ktere akoravno že zeló iztrebljene, vendarle še veliko blaga hranujejo, dajejo posebno prebivalcem gornje savinske doline potrebni denar, da ž njim zamorejo visoke davke plačati. Naši ljudje, ki v daljne kraje k našim južnim bratom na Savi in Donavi pridejo, so ti tudi čisto za kupčijo z lesom vneti. V poprejšnjih letih, ko so še veliko svojega blaga za dobre denarje posebno na Srbskem spečali, so prebivalci v našem kraju imeli tudi veliko okroglega v žepu, a zdaj, kakor povsod, tudi naša kupčija zlo hira. Les se je tukaj še po stari ceni nakupil, v spodnjih krajih pa mu je cena tako padla, da je bil srečen gospodar, kateri je toliko denarja dobil, da je doma les plačal.

„Slabi so časi“, se tudi pri nas kaj pogostoma sliši, in je tudi res. Marsikteri kupčevalec je kaj slabo svoje blago prodal, pa še tega denarja, kterege bi imel dobiti, ne vidi časi pred letom, da se potem res ni čuditi, če se tudi pri nas začenjajo ljudje britko pritoževati. Pa upanje jim še ni zgnilo, in nadjajo se še boljih časov, zaradi tega so tudi letos pridno les si pripravljali, in so večidel tudi že odrinili. Zima, kakor povsod, tudi tukaj ni veliko snega prinesla, in bila je torej kaj neugodna za našo kupčijo, ker se ni mogel les s planin k bližnjim potokom spraviti; čakati bode moral prihodnje zime. Vendar pa bode tudi letos dosti lesa iz našega kraja po Savini splavalo, ker je še lanskega veliko ostalo in je tudi dosti pri žagah nakupičenega. Kakor sem že omenil, peljali so prvo pot že konec februarja, kar se je druga leta malokdaj pred veliko nočjo zgodilo. Pa omeniti ti še moram, da niso nič kaj srečni bili na potu, ker je bila velika voda, tako da je eden plavec med Celjem in laškim trgom, ker niso mogli plava nikjer vstaviti, zmrnil, da so ga v laški trg že mrtvega pripeljali. Bil je nesrečni že bolj prileten in eden izmed najizurnejših plavcev; njegov pajdaš na „flosu“ se je pa lih komaj smrti otel.

Veliko nesreč preti našim plavcem v daljnih krajih in resnično poje naš ročiški pesnik:

Marsikteri pokopan
Mlad leži v Mitrovci, —
Flos kaj čuden si!

Za danes naj bode dovolj; prihodnjič ti hočem nekaj iz našega urada pisati, da se bode zvedelo, kako se v čisto slovenske dolini z nami ravna.

V Ljubljani 10. marca. J. Y. („Triglava“ bo nehal; „Slovenec“; „Zukunft“ se povečea.) „Kratki so dnevi našega življenja“, to so besede, ktere homo peli kmalu na grobu rajnega „Triglava.“ Sklenili so namreč njegovi očetje, kateri so ga spravili s tolikimi težavami v začetku lanskega leta na dan, zapustiti svojega ljubljence, in izročiti nemilej smrti. Pač žalostna osoda v tako nježnej starosti že zapustiti svet! Pa kako je drugače mogoče, zakaj se je skazal svet tako nevhvaležnega, zakaj se je tako malo pečal za to nježno cvetko na vrtu slovenskega časništva? Prav se ti godi, ti nevhvaležni svet, zastonj bodeš plakal in jokal, ne bo ga več! Še 5 ali 6krat se ti bo prikazal, potem pa ga ne bode več — nikdar več!

Pa pustimo to premišljevanje in privoščimo mu mirno smrt, kakor je bilo mirno in krotko njegovo življenje. Obstoimo pa malo pri tebi, dragi „Slovenec.“ Iz srca ti voščimo, da bi krepko napredoval kakor dozdaj ter da bi nas razveseljeval kmalo vsaj po trikrat na teden. Potreba je tako živa, da ni mogoče verjeti, da bi se ne dala koj izpeljati. Slovenci, podpirajte vendar

krepko edini naš politični list, da ga spravimo kmalo do iste stopnje, na kterej bode mogel zadostovati našim potrebam popolnoma. Z veseljem naznanjam tukaj tudi novico, da se „Zukunft“, ktera izhaja na Dunaju vsaki dan, od 20. t. m. znanprej zopet poveča cena pa da jej ostane dozdanja. Čvrsto zastopa Slavane v federalističnem duhu in rada se ozira pogostoma tudi na nas Slovence, kajti vrednik njen je Slovenec in tedaj pozna tembolje naše razmere. Ako najde večo podporo med Slovenci, gotovo nas bode še bolj krepko zastopala in ne bode nam treba nemških domačih listov vzdrževati. Naročujte si jo tedaj obilo, Slovenci, kateri zmorete držati si velik dnevnik, in pustite časnike, katerih namen je le psovati nas Slovane, ktere pa Slovani žalibog še vedno preveč podpirajo. Bodi vendar pametni in podpirajte rajši svoje prijatelje nego svoje najhuje protivnike. Fiat!

Iz Notranjskega. (Sedež okrajnega glavarstva na Notranjskem — kje naj bo? Gradjanska azbuka.) (Konec.) Da razdrška vas ni za sodnijsko, tem manj še za politično oblast, pričuje nam tudi to: Ko je leta 1839 tedanj „Bezirks-Kommissariat“ iz Senožeč tje preložen bil, ni se mogel tam še eno leto vzdržati! — Če hočemo tedaj že kaj v politični razdelitvi kranjske, posebno notranjske dežele z današnjo priljubljeno „devizo“: „Enake pravice, enaka bremena,“ govoriti ter deželi stroškov prihraniti, ne moremo se nikakor zediniti s tistimi, ki trdijo, da ste vasi, Razdrto in Logatec, na Notranjskem za politične oblasti pripravni; kajti ta dva kraja sta toliko po današnjih tirjatvah in gori imenovanih razlogih za to pristojna, kolikor Postojna, kateri leži spet celi politični „Rayon“ pred nosom, — za hrbtom pa ne ena vasica. — Ako jo smemo nepristransko izreči, moremo naravnost in čisto zoper dopisnikovo nmenje izpovedati: Planina je za sedež politične oblasti cele notranjske dežele najbolj pripravna, kajti a.) Planina je središče celega Notranjskega; b.) je blizo železnice, le pol ure od postaje „Rakek“, kjer je vedno veliko gibanje in vsak četrtek veliki somenj z lesom; c.) Planina je prav pripravna za gg. uradnike in njih stanovanja, tudi za uradnike in zapore hrani prostorov dovolj, kajti veliko novih in prav okusno zidanih hiš se tam nahaja; d.) Planina je v zdravem, tihem (brez burje) in romantičnem kraju, ima tudi dober kup dreva na vse mere itd. e.) Logatec in Postojna sta očitno preblizo, skorej bi rekel skupaj, ne dve dobri uri saksebi. Daljavo bi imeli vsi drugi okraji primerno razun Postojne, in, če pride že Bistričan, Senožečan, posebno pa Ipavec do Postojne, mu gotovo ne bo težko tudi do Planine iti; potem se more pa tudi Vrhnčan in Idričan mislino zadovoljiti — Ložani in Postojnčani (?) pa zoper to napravu gotovo ne bodo! — Tedaj Planino priporočajmo za stolnico notranjske politične oblasti, ter naj bi se po predlogu našega poslanca dr. Kostata na celem Kranjskem politične oblasti najbolj ko je mogoče vkup stisnile in napravile velike županije itd., kakor nam tudi to „politični Katekizem“ od gosp. Einšpielerja priporoča. —

Mi Notranjci smo z velikim veseljem v št. 16. „Slovenca“ čitali, da namerjajo Slovenci z gradjansko — cirilskimi pismeni z bračo Jugoslovani zediniti se; Bog daj, da se to vresniči!

Deželni zbori.

Ogerski zbor je adreso, kakor smo že omenili, večidel po Deakovem načertu odobrili. Predložilo je sicer več poslancev popravke k nekterim stavkom, kakor Bartal in Apponyi o skupnih zadevah in ministerstvu, Juri Stratimirovič in Svetozar Miletič zaradi narodnosti itd., pa razun Manojlovičevega, da so bode pri zakonodaji o svojem času tudi na pravične zahteve

druzi narodnosti gledalo, ni bil noben drug sprejet, ker so jih predložniki alisami nazaj vzeli, ali pa jih je večina kot neprimerne zavergla. Tu nam pa gre posebno omeniti Stratimirovičev nasvet, ki je zahteval, naj se §. 16 postavi tako, da se bodo pogajali svobodni narodi z drugimi svobodnimi narodi — kar pa žalibože ni obveljalo, k čemur sta berž ko ne poslanca Goszdu in Stephani-des največ pripomogla, ker sta zbornico zagotovila, da Romani in Slovaki vanjo vse zaupanje stavijo in da so vsi (?) Madjarjem kaj prijazni. Bivši general Stratimirovič je v daljnem in jako zanimivem govoru svoj predlog zagovarjal in terdil, da se Madjarji le tako zamorejo znebiti suma, ki zdaj nanje leti, da hočejo namreč vse pomadjariti in Nemcem unkray Litave roke podati, da bi se tako res cesarevina na dva kosa raztergala. „Gospoda moja! rekel je, jaz nisem nikar nauk ali sanjar, ampak mož, ki se pozitivnih reči deržim. Kakor gotovo so v adresi Hervatje imenovani „narod“, tako gotovo je tudi unkray Litave več narodov, kakor česki itd. Kdaj sta že Rieger in Smolka za pravice ogerske krone govorila, zdaj pa se le govori (Eötvös) o Nemcih in kako bi se z njimi združili! To se mi nič prida ne zdi. Federalistom se že zdaj naše početje sumljivo in nevarno zdi; kaj bo še le potem, če se nič ne stori, da bi se sumu kako v okom prišlo? Na dalje je tudi ostro karal nemške in madjarske politikarje zaradi vshodnega vprašanja, ki se jim vedno nevarno zdi in ga imajo za nekaj „noli me tangere“ t. j. pusti me pri miru, kar je pa po njegovih mislih in skušnjah gotovo zelo napačno. Oggerska bo, kakor on pravi, le tedaj svoj namen spolnovala, če skuša svoje svobodne naprave dalje proti vshodu pri sorodnih narodih razširiti in jih tako z lepo pridobiti. Še več je govoril ta zastopnik v smislu federalizma, prave svobode in enakopravnosti narodov, pa ker nam ni mogoče vsega omeniti, rečemo samo, da nam velja zdaj tudi kot junak, ki zna tudi kaj izverstno „sukati uma svitile meče!“ Če tudi zdaj svojega namena ni dosegel, vendar upamo, da bo zaprejel več vspeha imel. V takem smislu je govoril tudi dr. Miletič. Tudi zastran skupnih zadev obetajo Madjari vse dobro. Ali tu nam gre počakati, da vidimo, kaj nam poklonijo z dotičnim predlogom, za kterega je izvoljenih 65 poslancev, da ga izdelajo.

Ptuje dežele.

Bismarku še roji po glavi, kako bi podkuril in vžgal „kratko pa veselo“ vojsko zoper Avstrijo. Da bi tudi doma vse po konci postavil, to nič ne dé, — naklepi njegovi se morajo kako dognati! Tudi prusko vojno je prešnil nekak tak bojaželjen duh in govori se, da se oficirji pridno o vojski posvetujejo, kralj pa, da sicer ni zoper to „veselo“ gibanje, samo da je že prestar in da ne bi rad na stare dni V. Emanuela posnemal, zlasti ker si je sam posvečeno krono na glavo postavil in tako zelo terdil, da je „po milosti božji“ kralj. — Da tudi naša vlada ni brez vse skerbi in sumnje, vidi se iz tega, ker je neki že naznanjena odprava v jutrove dežele preklicana, da se tako bojne ladije preveč po svetu ne razkropé.

Konferencija zastran podonavskih kneževin se je že v Parizu pričela. V 1. seji pogovarjali so se zastopniki o načinu in podlagi, na kterej se mislijo potem posvetovati. Turška pa Ruska se neki na vso moč za to potezate, naj bi se unija zopet razderla! Romanci bodo kmalo zvedeli, ali je bilo zares dobro, da so kneza Kusa spodili.

Luka Vukalović, ki nekaj časa sem v Beligradu stanuje, misli spet na Rusko nazaj, ker Turki serbski vladi ne dajo miru in jo vedno naganjajo, naj ga iz dežele prežene, češ, da je zanje nevaren! To pa gotovo ne bo serbskim ministrom na čast!

President Johnson je v hudem razporu z državnim zborom. Zborova večina (republikanci) zahteva, naj se z jugovci, ki so

po puntu svoje pravice zgubili, kar ostro ravna, zlasti pa da ostanejo še tiste tako imenovane pisarnice za osvobodene (Freedmensbureaux) in da ima zbor razsoditi, ali in kdaj se poslanci iz južnih dežel v zbornico sprejmó. Zoper ta sklep pa protestuje energično president ter pravi, da je to zoper ustavo zedinjenih deržav in da on tega nikdar poterdti ne more, ker bi s tem uniji sodbo podpisal. On je tedaj federalist, ki hoče na podlagi posameznih državnih ustav mirno pa postavno pogajati se z jugovci, — nasprotniki pa so centralisti in hočejo centralnemu kongresu večo oblast pridobiti in tako jugovce kaznovati. Amerikanski narod odobrava Johnsonovo politiko.

Razne novice.

— a — „Klasje z domačega polja.“ Tako se bo imenovala zbirka, ktero bota vredovala gg. Jurčič in Stritar in ktero bo založil g. Otto Wagner, knjigar v Ljubljani. Pervi snopič, ki bo prišel na svetlo, bode obsegal Prešernov življenjepis, njegovo podobo, vvodni spis „o Prešernovih pesmih“ in en del njegovih poezij. Za prihodnje snopiče je razun življenjepisov, podob slovenskih pisateljev in kritične cenitve njihovih spisov tudi namenjena izbira nabrana iz del, ki jih je nekoliko raztresenih po raznih časopisih in knjigah, nekoliko pa še nikjer ne natisnjenih. Za temi pridejo na versto izbrana dela, ki so jih spisali: Koseski, Jenko, Levstik, Vodnik, Cegnar, Erjavec, Slomšek, Terstenjak, Toman, Valjavec, Vilhar in drugi. Vverstile se bodo tudi kritično razbrane narodne pesmi, biseri naše domače poezije. Res krasno početje, ktero zasluži občno podporo. V serce morajo rasveseliti besede, s kterimi se konča vabilo, ki naznanja to započeto, vsacega Slovenca in ki se tako le glasé: „Rojaki! koga niso v srce sklele nemile besede, s kterimi so nam posebno pred nekimi dnevi očitali ubožstvo naše literature. Akoravno pa dušno blago slovenskega naroda, če ga primerjamo z njegovim številom, v resnici ni revno, je pa vendar tako raztreseno, da ga le malokdo vsega pozna, ne malo pa ga tudi iz mnogoterih razlogov dozda še ni zagledalo belega dne.“ Slovenci podpirajte lepo početje, s kterim bomo našim nasprotnikom pokazali bogastvo naše literature.

* Na telegrafično naznanilo, da je ljubljanski mestni odbor poklonil državnemu ministru častno meščanstvo, odgovoril g. minister iz Budima telegrafično ljublj. županu: „Serčna hvala za naznanilo od 27. februarja.“ Belcredi. („Dan.“)

* Vojaški šematizem od l. 1865 nam pové, da je bilo štabnih in viših oficirjev, uradnikov itd. 17.438, niže vojaščine pa skupaj 548.818 mož in med temi kaci 16.000 oficirskih strežajev, ki nimajo nič kaj posebnega dela. Pomorska vojna, ki ima 66 parobrodov, 244 ladij z jadri in veliko čolnov s 1988 topovi, štela je vseh skupaj 20.268 mož.

* Da živinoreja po malem in kolikor mogoče vendarle napreduje, vidi se iz tega, da se je zadnje leto porabilo 900.000 Ctr. živinske soli, — prej pa v 4 letih le 128.000 Ctr. Beržkone je pa še dosti krajev, kjer za živinsko sol nič ne vedó!?

* Na Kranjskem je bila 28. pr. m. v Selcah, v zgornjih Lužah, na Studenem itd. loškega okraja strašna nevihta. Hudourniki so neki vsa polja zasuli, pota in mostove pokončali in grozno veliko škodo napravili.

* Pri ondanji sodnijski obravnavi na Dunaju je sodnija nekemu rokodelcu, ki je svojega fanta prehudo pretepel, dve leti kazni namenila. — To je huda in naj bo mojstrom v svariven izgled!

* (Veča mehikanska mesta, koliko imajo prebivavcev?) Mehiko

jih ima 200.000, Puebla 75.000, Guadaluajara 70.000, Guanajuata 60.000, Gurefaro 48.000, Matamoros 41.000 itd.

* Prusko je stala vojaščina od 1849. do 1866. leta 701 milijonov 489.995 tolarjev. Lepi denarci!

* V „Allgemeiner“ smo brali te dni dopis iz Petrograda, v kterem se toži in obžaluje, da ruska vlada ne ravna prav, ker darila za dobre šolske knjige razpisuje. V tem dopisu stoji med drugim tudi to le: „Es kommt darauf an, vorher einen gebildeten Lehrerstand zu schaffen, wie ihn Deutschland besitzt, dann wird es auch an den nöthigen Schulbüchern nicht fehlen“, t. j. treba je skerbeti, da se prej dobijo izobraženi učeniki, kakor so na Nemškem, potem pa tudi ne bo manjkalo potrebnih šolskih knjig. — Ta jo je prilično dobro zadel! Tudi pri nas smo teh misli. Kaj pa tu počenjajo Nemci in njihovi bratci nemškutarji? Oni hočejo prej knjige, potem še le učenike! Sram naj jih bo, ker take reči terdijo kakor nikjer!

* Ravnokar nam je došel III. zvezek „Čitavnice“, ki imaspet podučnega branja obilo. Več prihodnjic.

Družba sv. Mohora.

Za l. 1866 so plačali: Fara škofja Loka, št. Vid pri Zatični, dek. Kranj, Ipava, fara sv. Martina v Dobu; — dek. Bovec; — dek. Celovec, Belak; — dek. Videm, Rogatec, št. Martin pri Slovenjem gradu, Cirkev, Kozje, fara sv. Petra pri Marib. in Vuhret; — dek. Terst.

Dohodki in stroški za Slomšekov spominek.

Skupnina prejšnjega računa 446 gold. 91 kr. in 1 cesarsk zlat. — Gospodje: Raupel Janez, dekan v Belaku 5 gold., Lesjak Val., kaplan v Belaku 1 gold., Jäger Greg., kaplan v Belaku 1 gld., Pušel Anton, školnik v Belaku 1 gold., Serajnik Lovro, župnik na Zili 1 gold., Alles Miklavž, župnik v Ločah 1 gold., Stökel Simon, kaplan pri sv. Lenartu 2 gold., Jurkobič Jožef, župnik pri sv. Martinu 2 gold., Maršič Jož., kaplan v Štebnu 1 gld., Stuhec A., podučitelj v slov. Bistrici 1 gold., Šinkovič Jožef, župnik pri sv. Muni 4 gold., Paprej Matija, dekan v Braslovcah 5 gold., Poznič Boštjan, kaplan v Braslovcah 5 gld., Šibal Anton, župnik pri sv. Andražu 5 gold., Fileš Andrej, župnik na Paki 4 gold., Klančnik Juri, kaplan na Paki 5 gold., Žiškar Anton, kaplan na Vranskem 2 gold., Juvančič Franc, dekan pri Novicerkvi 10 gold., Guzaj Arnej, kaplan pri Novicerkvi 2 gld., Černoša Simon, župnik v Črešnicah 5 gld., Lah Matija v Pojniku 5 gold., Ratnik Blaže v Pojniku 5 gold., Jazbec Anton v Pojniku 2 gold., Mak France, župnik v Rožni dolini 1 gold., Pirkovič v Rožni dolini 1 gold., Mikuš France, župnik v Dobrnski 5 gold., Palan Anton, kaplan v Dobrnski 5 gold., gospodje člani mariborske čitavnice so podarili 9 gld. Skupnina dokodkov 100 gold. — Cela skupnina 546 gold. 91 krajc. in 1 zlat. — Za poštnino se je porabilo — gld. 32 kr., tedaj še ostaja čistih dohodkov 546 gold. 59 kr. in 1 ces. zlat.

V Mariboru 1. marca 1866.

Dr. Matija Prelog, denarničar.

Dunajska borsa 16. marca 1866.

5% metalike	60.65
5% nacional	62.80
1860 derž. posoj	78.25
Bankine akcije	725 —
Kreditne	139.70
London	102.50
Novi zlati	4.87
Srebro	101.70